

Tidigare forskning i relation till forskningsfokus och analys

Julia Rönnbäck

Texten ingår i:

Marta Kolankiewicz (red.), Mia Liinason (red.)
och Maja Sager (red.)

Genusvetenskapliga forskningsmetoder

sid. 113-127

DOI: <https://doi.org/10.37852/oblu.260.c622>

Webbversionen av verket publiceras öppet tillgänglig under licens **CC BY-NC-ND 4.0**

Se fullständiga villkor: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed sv>

Enligt licensen får du kopiera och distribuera materialet. Du måste ge författarna ett korrekt erkännande och ange om bearbetningar är gjorda. Du får inte använda materialet för kommersiella ändamål. Om du remixar, transformerar, eller bygger vidare på materialet, får du inte distribuera det modifierade materialet.

© Nordic Academic Press och författarna 2024

ISBN 978-91-89361-81-2

e-ISBN 978-91-8104-112-5

Redaktörer: Marta Kolankiewicz, Mia Liinason och Maja Sager

Adress: Lunds universitet, Genusvetenskapliga institutionen, Box 117, 221 00 Lund

Tidigare forskning i relation till forskningsfokus och analys

Julia Rönnbäck

Att forska är en kreativ process, och det kan ibland vara svårt att veta när och hur den börjar. Den kan börja i en stark känsla – ilska eller frustration – på grund av sexism, rasism eller homofobi, eller i erfarenheter som skaver – rörande exempelvis våld, utanförskap eller transnationell adoption – eller i obehag som väcks av viss reklam, litteratur eller konst. Forskningsprocesser kan även börja i politiskt engagemang eller aktivism – i en kamp för förändring – eller i något vardagligt, något som vid första anblick kan tyckas vara (enbart) glädjefyllt och tämligen oproblemiskt, exempelvis omsorgspraktiker eller idrottande.

Oavsett när och hur forskningsprocesser börjar sammanbinds de alla i en nyfikenhet på något, en vilja att veta mer. De handlar alltså om att ställa frågor, och frågor uppstår inte i ett vakuum, och inte heller är de ofärgade av sin omgivning. Detta har de feministiska forskarna Sandra Harding (1993) och Donna Haraway (1998) tydliggjort i koncepten *strong reflexivity* respektive *situated knowledges*, vilka bidrar till kritiken av maskulint kodade föreställningar om objektivitet och värdenneutralitet. De argumenterar för forskning som erkänner och diskuterar kunskapsproduktioners inneboende och ofrånkomliga maktförhållanden, och problematiserar forskares subjektivitet.

Forskningsfrågor hänger alltså samman med personen som ställer dem, dennes subjektivitet i sin omgivande kontext och samtid, och de går därför varken att förstås eller besvaras utan att kontextualiseras

och situeras. Detta poängteras i samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning, i synnerhet genusvetenskapen. Forskningsfrågor måste med andra ord ramas in, deras sammanhang måste beskrivas, dels för att göra dem begripliga genom att förtydliga mot vilken bakgrund de ställs, dels för att framhålla kunskapsbidraget genom att diskutera varför dessa frågor behöver ställas.

Ramar till forskningsfrågor kan utgöras av debattartiklar, krönikor, motioner, dokumentärer, poddar och så vidare. Dessa kan återopas i inledande problemformuleringar för att peka ut aktualitet, och påvisa olika och kanske motstridiga åsikter om och beskrivningar av ämnet som ska undersökas. Bärande ramar för forskningsfrågor är också tidigare forskning, studier som rör sig kring det som avses att undersökas; det kan vara exempelvis avhandlingar, artiklar, essäer och rapporter.

Tidigare forskning ska presenteras och diskuteras i en så kallad forskningsöversikt. Men hur en sådan ska skrivas, vad som är viktigt att ha med, liksom dess avgränsningar, klarläggs sällan explicit (se exempelvis Liliequist 2006). Det beskrivs och diskuteras i regel inte hur tidigare forskning kan användas för att ringa in och argumentera för fokus, eller hur den kan påverka materialinsamling, val av teoretiskt ramverk och befrukta analyser. Det ges inte kurser om tidigare forskning, till skillnad från metod- och teorikurser som är självklara delar av universitetsutbildningar som innehåller uppsatsskrivande.

Om tidigare forsknings centrala funktion i vetenskapligt arbete handlar detta kapitel. Mer konkret avser jag att resonera om och illustrera hur

- tidigare forskning och forskningsfokus hänger samman och styr varandra
- tidigare forskning kan inverka på materialinsamling och analytiskt arbete.

Som exempel kommer jag att använda min uppsats i genusvetenskap och min avhandling i idrottsvetenskap. Dessa behandlar båda idrott ur ett genusvetenskapligt perspektiv. Mer specifikt handlar de

om vuxna kvinnors och tonårstjevers genusskapande inom fotboll respektive basket. Använda metoder är intervjuer och etnografiskt fältarbete. Avhandlingen bygger vidare på uppsatsen, och avgörande för vidareutvecklingen var inläsning av tidigare forskning, vilket jag (bland annat) kommer att åskådliggöra i det följande.

Därtill kommer jag att synliggöra att en forskningsöversikt inte är statisk. Den kan behöva omarbetningar och tillägg under processens gång – detta då frågor kan ändras med tiden, med hjälp av olika teoretiska linser och beroende på materialet som står i fokus. Det här kapitlet riktar sig därför både till dig som ska påbörja din forskningsöversikt och till dig som har skrivit din och ska revidera den.

Tidigare forskning och forskningsfokus

Tidigare forskning presenteras i regel i ett eget kapitel, men kan också sammanflätas med teoriavsnittet, detta varierar uppsatser emellan. Hur du än väljer att göra ska du i din forskningsöversikt beskriva vad som redan har gjorts i det ämne som din uppsats handlar om. Men vad räknas som ”ämnet som ens uppsats handlar om”? Här finns flera definitions- och valmöjligheter. Antingen definieras och väljs ämnet utifrån en teoretisk hållning – kanske tänker en sig en intersektionell eller queerteoretisk studie, och sålunda söker och väljer forskning som använder sådana teoretiska glasögon till sin forskningsöversikt. Eller så spåras forskning utifrån en viss metod – kanske tänker en sig en etnografisk studie eller dagboksintervjuer, och därför söker på dessa ord. Eller så väljs forskning utifrån empiriskt fokus, kanske är det en viss profession som ska beforskas – exempelvis idrotts- eller forskollärare – eller en viss grupps erfarenheter, till exempel nyanlända föräldrars erfarenheter av svensk förskola eller av svensk idrottsundervisning, varpå tidigare forskning spåras i empiriskt orienterade sökord (såsom ”forskollärare”, ”idrottslärare”, ”förskola” och ”idrottsundervisning”). Dessa varianter är dock inte enkla att isolera från varandra – empiri, teori och metod hänger samman. Om forskningsfrågan leder fram till metod- eller teoriutveckling, då kan en diskussion om metod och/eller teori ingå i avsnittet om tidigare

forskning. Om bidraget är empiriskt kan avsnittet stanna vid att belysa hur forskningen förhåller sig till tidigare empiriska kunskaper.

Forskningsfrågan/-frågorna styr helt enkelt vilka tidigare studier som är relevanta, och det är inte ovanligt att frågor till en början är breda och otympliga för att sedan i dialog med tidigare forskning (och teoretiska verktyg) mejslas fram och smalnas av. De brukar förfinas och bli än mer tillspetsade mot bakgrund av vad tidigare forskare tänkt och framhållit. I vissa fall kan inläsning av tidigare forskning göra att ens eget fokus blir ännu mer motiverat, en uppmärksammar en brist på kunskap – en kunskapslucka som behöver reduceras. I andra fall kan en bli varse att otaliga studier har gjorts i ämnet, och att ens egen studie då kan bidra till att fördjupa och komplicera redan befintlig kunskap.

Gällande tidigare forskning finns det således ibland mycket att förhålla sig till. Vissa ämnen är betydligt mer beforskade än andra, ibland finns det bara lite – då rör sig ens studie i ett mer obebodt landskap. Min forskning tillhör den senare varianten, vilket har varit och är ett motiv till att bedriva den. Idrottsforskning med genusperspektiv är i svensk kontext inte särdeles vanligt, vilket var min ingång till fältet och min motivation till att fortsätta.

Min uppsats i genusvetenskap började i en allmän undran över forskningsläget för idrott och genus. Svar lokaliserades genom sökorden ”genus och idrott”. Jag fann en text som beskrev att samhällsvetenskaplig och humanistisk idrottsforskning är något relativt nytt, och idrottsforskning med genusperspektiv något ännu nyare (Åkeson 2014). Detta väckte nyfikenhet och fick valet av uppsatsämne att landa på idrott genom genusteoretisk lins. Lite mer exakt vad uppsatsen skulle handla om var oklart och kom att utkristalliseras genom fortsatt sökande och inläsning om idrott med genusperspektiv. Jag fann en del studier, primärt svenska, och inläsning av dessa gav vid handen att män föreföll vara lite mer beforskade än kvinnor, och att kvinnors berättelser – utan jämförelse med mäns – verkade saknas (se exempelvis Andreasson 2007; Gilenstam 2010). Bristen på forskning med fokus på enbart kvinnors berättelser tolkade ur ett

genusperspektiv gjorde att mitt fokus placerades där, och valet av empiri föll på fotbollsspelande kvinnor.

Ytterligare ett exempel på hur tidigare forskning kan vara betydelsefull för valet av fokus är mitt avhandlingsprojekt inom idrottsvetenskap, då idrott skulle fortsätta undersökas genom en genusvetenskaplig lins. I likhet med många andra(s) processer inleddes denna med att söka och läsa tidigare forskning, i syfte att vaska fram och argumentera för nya frågor. Denna gång hade jag mer tid – en avhandling har ju en betydligt mer generös tidsram än en uppsats – och en uppsjö av internationell forskning kom, till skillnad från vid uppsatsskrivandet, att lokaliseras och läsas. Av denna förstod jag hur beforskad fotbollen är, i synnerhet internationellt; detta fick mig att överge idén om att forska vidare om fotboll. Fokus kom sålunda att skifta från fotboll till en mer utforskad sport: basket.

I min inläsning av tidigare forskning inom detta område framgick likaså frånvaron av fokus på tonårstjejer inom idrottsforskning, såväl i Sverige som internationellt. Det verkade som om den största delen av idrottsforskningen hade ägnat sig åt att jämföra vuxna kvinnor med vuxna män eller att göra jämförelser mellan pojkar och flickor (se exempelvis Grahn 2008; Larneby 2020). Denna insikt genererade ännu ett skifte för fokus, och min avhandling kom att uppmärksamma tonårstjejer (och enbart tonårstjejer för att kunna kringgå den homogenisering av tjejer som jämförelser mellan tjejer och killar ofta landar i) (Ambjörnsson 2004).

Med mina egna forskningsprocesser som exempel har jag hittills illustrerat den betydelse som tidigare studier kan ha för inringandet av empiriskt fokus. Hur tidigare forskning även inverkar på materialinsamling och mer exakt finns med vid formulerande av intervjufrågor, samt påverkar var blicken riktas i fältarbete kommer att behandlas nedan, liksom tidigare studiers plats i analytiskt arbete.

Att läsa tidigare forskning *inför* materialinsamling

Tidigare forskning har en central funktion i valet av forskningsfokus, och formulering av forskningsfrågor, och därtill vid utarbetande av intervjufrågor. Intervjufrågor är precis som forskningsfrågor avhängiga forskaren som ställer dem, och dess omgivande kontext och kunskap (Sprague 2016). Att läsa tidigare forskning innan en utformar sina intervjufrågor är därför klokt – ju mer du vet om forskningsläget du vill bidra till, desto mer välgenomtänkta intervjufrågor kan du ställa. Framför allt kan du, om du läser på ordentligt, formulera intervjufrågor om svårigheter, utmaningar och komplexa situationer och erfarenheter som tidigare forskare identifierat som relevanta att nysta kring. Det bäddar för ett aktuellt och efterfrågat material.

Inläsningen av tidigare forskning om fotboll som jag gjorde inför skapandet av intervjufrågor att ställa till kvinnor som spelar fotboll på elitnivå gav vid handen att fotboll definieras som en maskulint kodad praktik, och är något som historiskt har skapats av och för män (Hjelm 2004). Den visade också att kvinnor som spelar fotboll på hög nivå måste förhålla sig till föreställningar om att de är lesbiska eller manhaftiga, och att de förhandlar mellan motstridiga kroppsideal (Andreasson 2007). Merparten av mina intervjufrågor formulerades i direkt dialog med detta: jag frågade om föreställningar som fotbollstjejer upplever kringgärda fotboll, vad de tänker om påståendet ”fotboll är en grabbsport” och vad de tänker om ”fotboll och sexualitet”. Vidare frågade jag dem om kropp, vad som utmärker en fotbollskropp och hur de tänker om träning och kropp (för att nämna några frågor).

Den feministiska sociologen Anne-Jorunn Berg (1995) understryker att analysarbete börjar redan under materialinsamling. Detta stämmer in på mina intervjusituationer – redan i dessa började associationer till tidigare studier att göras – då mina forskningsdeltagare (ibland kallade respondenter eller informanter) förde snarlika och ibland nästintill identiska resonemang som deltagare i tidigare forskning. Efter att ha transkriberat intervjuerna kunde fotbollstjejernas utsagor tematiseras och sättas i direkt dialog med empiriska utsagor framförda i tidigare forskning. Jag kunde i min uppsats peka på att fotbollsspelande kvin-

nor i en tidigare studie berättat att de ofta uppfattas som maskulina och lesbiska på grund av sin sport, och att mina deltagare berättat i princip detsamma (Rönnbäck 2009). Detta är ett exempel på hur empiriska likheter mellan den egna studien och tidigare forskning identifieras och framhålls i resultat- och analysavsnitt.

Svaren på mina intervjufrågor ställdes även mot min teoretiska referensram för att teoretiskt förankrade analyser skulle ta form. Med hjälp av bland annat begreppen normer, heteronormativitet, performativitet, genus, femininitet och panoptisk blick gjordes analyser, och dessa kunde studeras mot teoretiskt förankrade analyser i tidigare forskning. Exempelvis påvisade jag i uppsatsen hur fotbollstjejer förhandlar med motstridiga genuskodade normer, på och utanför planen, för att uppfattas som normala och begripliga spelare och kvinnor, och därigenom förkroppsligar en motsägelsefullhet. Denna analys hämtade sin bärkraft från teoriavsnittet och även från tidigare undersökningar som visat hur fotbollsspelande kvinnor (på elitnivå) genom sitt förhållningssätt till olika diskurser om genus och kropp förkroppsligar en ambivalens, samt den tidigare forskning som demonstrerar hur idrottande kvinnor accentuerar sin femininitet för att motverka maskulina stämplingar (Andreasson 2007; Pfister 2015). Detta är ett exempel på hur teoretiskt drivna poänger i tidigare forskning kan användas i ens egen analys, och hur den egna analysen kan bygga vidare på, utveckla och nyansera den kunskap som finns sedan tidigare.

Till mitt avhandlingsprojekt (Rönnbäck 2015) inlästes, som ovan beskrivits, ännu fler studier om fotboll, och denna läsning gav vid handen att sexualitet som empiriskt fokus och heteronormativitet som analytiskt är återkommande i genusorienterad fotbolls forskning som fokuserar på kvinnor och kvinnors idrott(ande). Detta kan böttna i att kvinnors idrott utgör en av de mest dramatiska utmaningarna av den heteronormativa ordningen i offentlig sfär, enligt queerteoretikern Judith Butler (1998).

När det gäller fotbollsspelande kvinnor har flertalet studier visat hur heteronormativitet och dess följeslagare och medproducent homofobi är något som fotbollsspelande kvinnor tvingas förhålla sig till

och förhandla med, detta oavsett sexuell orientering (se exempelvis Caudwell 2003; Engh 2011; Nuhrat 2022). Tidigare forskning visar också hur fotbollsspelande kvinnor konstant talar om män och dejting sinsemellan, vilket tolkats som ett sätt att förhålla sig till heteronormativiteten som präglar sporten (George 2005). Detta hade jag med mig in i materialinsamlingen, det var alltså något som jag funderade på och nästan letade efter under månaderna som jag följde med basketspelande tjejer i övre tonåren på träningar, matcher, till gymmet, in i omklädningsrummet – och förflyttningar däremellan. Frågor som fanns med hela tiden under materialinsamlingen, som i denna studie kallades fältarbetet, var: Talar baskettjejer på likartat vis som fotbollstjejer om killar och dejting? Kommer, och i så fall hur, heteronormativitet till uttryck bland dem?

Efter några månader landade jag i att sexualitet inte omtalades nämnvärt bland baskettjejer, aktuella eller potentiella pojk- eller flickvänner nämndes knappt. Snarare rörde sig samtalen återkommande kring det egna, varandras och andra tjejers hår, utseende, kläder och kropp, ofta med tanke på vad som ansågs snyggt och inte. Detta skapade ett analytiskt bryderi för mig. Hur kan detta förklaras mot bakgrund av tidigare forskning? Är det skillnad(er) idrotter emellan som är förklaringen? Eller är det något mer komplext än så? Om detta förde jag otaliga fältanteckningar under tiden jag tillbringade med baskettjejer.

Likt all forskning med en etnografisk ansats skedde analysen stegvis under hela projektets gång (Aspers 2011). Beskrivningen och tolkningen av baskettjejnars samtal växte fram till att utgöra stommen i avhandlingens inledande analyskapitel som kom att centreras kring baskettjejnars samtal sinsemellan. I detta redogörs och analyseras empirisk skillnad mellan baskettjejer och fotbollstjejer – det åskådliggörs hur baskettjejer pratar frekvent om utseende och kropp, till skillnad mot fotbollstjejer (jfr George 2005). Detta är ytterligare ett exempel på jämförelse mellan den egna studiens och tidigare forsknings empiri.

I kapitlet visar jag också hur heteronormativitet präglar baskettjejnars gemenskap – i likhet med fotbollstjejnars – men hur denna inte

kommer till uttryck genom konstanta samtal om killar och dejting, som bland fotbollsspelande kvinnor. Jag visar hur heteronormativitet istället kommer till uttryck genom baskettjejer tystnad om sexualitet; den framstår som förgivettagen, naturaliserad, omöjligt att misstolka. Heteronormen tolkas vidare inte bara som normativ, utan hypernormativ: underförstått är alla heterosexuella, detta är så självklart att det inte behöver uttalas. Analysen av empirin – min teoretiskt förankrade tolkning – blir således snarlik, men en annan, än de i tidigare forskning: en likhet rörande heteronormativitet är att den kommer till uttryck, en skillnad är *på vilket sätt och i vilken styrka*. Detta är ännu ett exempel på hur tidigare forsknings teoretiskt förankrade tolkningar används i analytiskt arbete, och hur den egna analysen kan påbygga – och bidra med ytterligare dimensioner i – den kunskap som tidigare forskning bidragit med.

Tidigare forskning – i detta fall om fotboll – hade således avgörande betydelse för materialinsamlingen till avhandlingsprojektet och för det analytiska arbetet, trots att den vid första anblick kanske kunde tyckas vara fjärran, eller till och med irrelevant för min forskning om baskettjejer i tonåren. Den tidigare forskningen fungerade, trots sitt fokus på en annan grupp än min, som ett analytiskt bollplank mot vilket empiriska likheter och skillnader pekades ut (i detta fall innehåll i samtal basket- respektive fotbollstjejer emellan) samt likheter och skillnader gällande teoretiskt förankrade analyser påvisades (i detta exempel rörande heteronormativitet).

Vad som har konstaterats i detta avsnitt är alltså att inläsning av tidigare forskning först ger effekter på den materialinsamling som görs. Med min forskning som exempel har jag visat hur tidigare forskning spelat in på vilka intervjufrågor som ställts och var blicken riktats i fältarbete. Tidigare forskning har också haft avgörande betydelse för analyser som gjorts – empiriska likheter och skillnader mellan tidigare forskning och min forskning har pekats ut, och även likheter och skillnader mellan teoretiskt förankrade analyser har gjorts. Vad som kan hända med ens material/empiri och ens analys då ännu ett forskningsfält lokaliserats och inläses efter att materialinsamlingen är genomförd kommer att illustreras nedan.

Att läsa tidigare forskning *efter* materialinsamling

Som beskrevs i inledningen är en forskningsöversikt inte statisk, utan möjlig att revidera ända fram tills arbetet går i tryck. Studier som initialt bedöms vara ytterst relevanta kan under processens gång avta i betydelse, och omvänt kan texter som tycktes vara perifera bli de mest avgörande referenserna. Och helt andra texter än de en först läser kan behöva arbetas in i översikten, exempelvis vid tillförande eller skifte av teoretisk lins eller på grund av oförutsedda och intressanta spår i empirin som en plockar upp.

Mitt avhandlingsprojekt stämmer in på det sistnämnda: jag fann flera intressanta spår i empirin som inte passade särskilt väl in i idrottsforskning. Efter fältarbetet återvände jag därför till biblioteket och sökte på ”unga tjejer” och ”ung femininitet” (samt deras engelska motsvarigheter) för att finna vägar att komma vidare analytiskt, och dessa sökord ledde mig till flickforskning, på engelska *girlhood studies*. Flickforskning fokuserar på tjejer, en grupp som länge fallit mellan två stolar: primärt har ungdomsforskning uppmärksammat killar och unga män, genusforskningen vuxna kvinnor (alternativt vuxna män) (McRobbie 1989 [1984]). Från att unga tjejer varit osynliggjorda fångar de idag ett växande intresse, och beforskas inom ett flertal discipliner med avseende på (för att nämna några områden) litteratur, sexualitet, ohälsa, våld, plats och social utsatthet (Arnell 2019; Callegari & Levander 2019; Formark, Mulari & Voipio 2017; Palmgren 2018; Strömbäck et al. 2014; Vogel & Arnell 2021). Flickforskare verkar dock inte hålla något vidare skarpt fokus på unga tjejers idrott(ande) (några exempel finns emellertid: Ringfjord 2020; Svender 2012) och kunde därför, liksom fotbollsforskningen, tyckas fjärran vid min första anblick – men detta fält kom sedan att bli avgörande för avhandlingens analyser, liksom för dess bakgrundskapitel och teoretiska referensram.

Flickforskning gjorde mig varse att en viss (debatterad och kritiserad) diskurs cirkulerar kring unga tjejer: *girl power*, som har beforskats en del (Aapola, Gonick & Harris 2005; Gonick et al. 2009; Heywood 2007; Kindlon 2006; Mulari 2015). Denna kom att beskrivas

i avhandlingens bakgrundskapitel. Jag visar här hur denna och andra diskurser omgärdar samtida unga tjejer, och framhåller hur diskurser påverkar identitetsformeringar. Begreppet diskurs kom även att inarbetas i avhandlingens teoretiska referensram – här påvisas hur diskurs/er hänger ihop med normalitets-, femininitets- och identitetsskapande (Foucault 1993).

Hur läsning av tidigare forskning *efter* en materialinsamling kan påverka en studie illustreras därför ovan. Såväl bakgrundskapitlet som teoriavsnittet kom att utformas utifrån denna läsning, därav också de analyser som gjordes. Avhandlingen visar genomgående hur diskurser som kringgärdar unga (idrottande) tjejer av baskettjejer omtalas, förhandlas med och används för att begripliggöra sig själva – och skapa genus och femininitet.

Just *girl power*-diskursen används i det fjärde och sista analyskapitlet, som belyser baskettejjers kroppsliga och verbala praktiker i samband med matcher. Jag visar här, med avstamp i en matchbeskrivning skapad utifrån alla matcher jag bevittnade baskettjejer spela, hur de i dessa situationer och i dessa rum förkroppsligar *girl power*-diskursen (och även andra diskurser som tidigare forskning identifierat kringgärda unga tjejer). Vidare visar jag att *girl power*-diskursen inte enbart förkroppsligas på planen, utan ibland också i omklädningsrummet där andra sätt att agera premieras och dominerar. Med hjälp av kulturvetaren Sara Ahmeds (2004) text om känslor, mer specifikt hennes resonemang om hur känslor kan ”klibba fast” vid kroppar, synliggör jag hur *girl power*-diskursen ibland klibbar fast vid kroppar. Detta användande av *girl power*-diskursen är ännu ett exempel på hur egna teoretiskt förankrade analyser kan bygga vidare på – och tillföra nya dimensioner i – andras teoretiskt drivna poänger.

Tillförandet av flickforskningsfältet i avhandlingen möjliggjorde även att peka på och resonera om likheter mellan baskettjejer och tjejer utanför idrott. Exempelvis påvisar jag hur baskettjejer, i likhet med tjejer utanför idrottssammanhang, talar om kropp och utseende för att fungera socialt (jfr Stuart & Donaghue 2011). Flickforskningen möjliggjorde således att jag kunde sätta baskettejjers tal och agerande i en bredare kontext – de kunde förstås i ljuset av annan än idrotts-

lig forskning – och deras berättelser och ageranden kunde sålunda kompliceras och begripliggöras än mer.

I detta avsnitt har jag visat hur inläsning av tidigare forskning *efter* en materialinsamling har avgörande effekter – jag har illustrerat hur inläsandet av flickforskning kom att forma avhandlingens bakgrund, teoretiska glasögon och analyser. Hur *girl power*-diskursen som omgärdar samtida unga tjejer, och hur andra resultat från flickforskningen varit centrala för avhandlingen har tydliggjorts, och avsnittet har därigenom synliggjort vad som kan hända när en forskningsöversikt tillåts vara rörlig långt in i en forskningsprocess. Precis som övriga delar i en uppsats/avhandling är forskningsöversikten ofärdig tills texten i sin helhet är färdig.

Sammanfattning

Den tidigare forskningens centrala funktion i vetenskapligt arbete klarläggs sällan, det råder brist på texter som behandlar tidigare forsknings olika sätt att användas i uppsatser och andra sorters vetenskapliga texter. Mot denna bakgrund har jag i detta kapitel illustrerat betydelsen av tidigare forskning, både för inringandet av forskningsfokus och för materialinsamling och analytiskt arbete.

Kapitlet har åskådliggjort hur tidigare forskning kan användas på olika sätt i forskningsprocessers olika faser. I början av forskningsprocesser kan tidigare studier användas för att välja och motivera fokus, samt för att formulera intervjufrågor och genomföra fältarbete. Tidigare forskning kan sedan användas i det efterföljande analytiska arbetet – empiriska likheter och skillnader mellan den egna studien och andra kan framhållas och diskuteras, likaså likheter och skillnader i teoretiska analyser.

Därtill har jag framhållit att en forskningsöversikt är rörlig ända tills den går i tryck, och det finns vinster med att revidera den flertalet gånger. Tillägg kan göras, och vissa studier kan behöva strykas – eller ges mindre utrymme, allt beroende på din empiri, teori och analys.

Slutligen har jag visat att tidigare forskning även kan påverka en studies bakgrundsteckning och teoretiska ram. Tidigare undersökningar

har alltså en central plats i forskningsprocesser och i vetenskapliga texter, de kan (och brukar) refereras också i problemformuleringar och slutdiskussioner. Detta har dock inte berörts i detta kapitel, utan lämnas till framtida texter att blottlägga och diskutera.

Referenser

- Aapola, S., Gonick, M. & Harris, A. (2005). *Young Femininity: Girlhood, Power and Social Change*. New York: Palgrave Macmillan.
- Ahmed, S. (2004). *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Ambjörnsson, F. (2004). *I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront förlag.
- Andreasson, J. (2007). *Idrottens kön: Genus, kropp och sexualitet i lagidrottens vardag*. Diss. Lund: Lunds universitet.
- Arnell, L. (2019). *Tjejers våld – våldets tjejer: En diskursanalytisk studie om våld, kön och femininitet*. Diss. Umeå: Umeå universitet.
- Aspers, P. (2011). *Etnografiska metoder: Att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber.
- Berg, A.-J. (1995). Forskningsutsikter: Vidsyn, tvisyn og sneversyn: Et essay om metode – analyse av empiri som refleksivt prosjekt. Arbetsnotat Working paper, STS, arbetsnotat 19. Trondheim: Senter for teknologi og samfunn.
- Butler, J. (1998). Athletic Genders: Hyperbolic Instance and/or the Overcoming of Sexual Binarism. *Stanford Humanities Review*, 6(2): 103–111.
- Callegari, J. & Levander, U. (2019). Kompetent aktör eller psykiskt skör? Barn- och flickdiskurser i konstruktionen av ungas psykiska ohälsa. *Tidskrift för genusvetenskap*, 40(1): 73–95.
- Caudwell, J. (2003). Sporting Gender: Women's Footballing Bodies as Sites/Sights for the (Re) Articulation of Sex, Gender, and Desire. *Sociology of Sport Journal*, 20(4): 371–386.
- Engh, H.-M. (2011). Tackling Femininity: The Heterosexual Paradigm and Women's Soccer in South Africa. *The International Journal of History of Sports*, 28(1): 137–152.
- Formark, B., Mulari, H. & Voipio, M. (2017). *Nordic Girlhoods: New Perspectives and Outlooks*. London: Palgrave Macmillan.
- Foucault, M. (1993). *Diskursernas ordning*. Stockholm/Steag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- George, M. (2005). Making Sense of Muscle: The Body Experiences of Collegiate Women Athletes. *Sociological Inquiry*, 75(3): 317–345.
- Gilenstam, K. (2010). *Gender and Physiology in Ice-Hockey: A Multidimensional Study*. Diss. Umeå: Umeå universitet.
- Gonick, M., Renold, E., Ringrose, J. & Weems, L. (2009). Rethinking Agency and Resistance: What Comes After Girl Power?. *Girlhood Studies*, 2(2): 1–9.
- Grahn, K. (2008). *Flickor och pojkar i idrottens läromedel: Konstruktioner av genus i ungdomsträningarutbildningen*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet.

- Haraway, D. (1998). Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective. *Feminist Studies*, 14(3): 575–599.
- Harding, S. (1993). Rethinking Standpoint Epistemology: What is "Strong Objectivity". I Alcoff, L. & Potter, E. (red.) (1993). *Feminist Epistemologies*. London: Routledge.
- Heywood, L. (2007). Producing Girls: Empire, Sport and the Neoliberal Body. I Hargreaves, I.J. & Vertinsky, P. (red.), *Physical Culture, Power and the Body*. London: Routledge.
- Hjelm, J. (2004). *Amasoner på planen: Svensk damfotboll 1965–1980*. Umeå: Boréa.
- Kindlon, D. (2006). *Alfa Girls: Understanding the New American Girl and How She is Changing the World*. New York: Rodale.
- Larneby, M. (2020). "Vi och de andra": Om idrott, genus och normer på en idrottsprofilerad högstadieskola. Diss. Malmö: Malmö universitet.
- Liliequist, J. (2006). Positionering på forskningsfältet: Några hållpunkter för reflektion och diskussion. I Eskilsson, L. & Kalman, H. (red.), *Att baka en katedral: Genusperspektiv i avhandlingsskrivande*. Umeå: Umeå universitet.
- McRobbie, A. (1989 [1984]). "En feministisk kritik av subkulturforskningen". I Fornäs, J. et al. (red.) *Ungdomskulturer: Identitet och motstånd*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Mulari, H. (2015). *New Feminism, Gender Equality and Neoliberalism in Swedish Girl Films, 1995–2006*. Åbo: Åbo universitet.
- Nuhur, Y. (2022). Linguistic Taboo, Ideology, and Erasure: Reproducing Homophobia as Norm and Lesbianism as Stigma in Women's Football in Turkey. *American Anthropologist*, 124(1): 141–153.
- Palmgren, A.-C. (2018). Tystnader och synliggöranden kring staden: Tonårsflickors minnen om urbana platser och könade möten. *Tidskrift för genusvetenskap*, 39(1): 51–73.
- Pfister, G. (2015). Sportswomen in the German Popular Press: A Study Carried Out in the Context of the 2011 Women's Football World Cup. *Soccer & Society*, 16(5–6): 639–656.
- Ringfjord, B.-M. (2020). Fotbollsflickors känsla för genus: Meningsskapande om jämställdhet genom sportmediers genusrepresentationer. *Tidskrift för genusvetenskap*, 41(3): 29–48.
- Rönnbäck, J. (2009). "Vi som fotbollsspelare hamnar någonstans lite mittemellan kanske ibland det här manliga och det kvinnliga": Om fem damfotbollsspelande kvinnors genusskapande. Fördjupningsuppsats i genusvetenskap. Linköping: Linköpings universitet.
- Rönnbäck, J. (2015). *Det är väl typiskt tjejer: Om basket, kropp och femininitet*. Diss. Malmö: Malmö högskola.
- Sprague, J. (2016). *Feminist Methodologies for Critical Researchers: Bridging Differences*, 2 uppl. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Strömbäck, M., Formark, B., Wiklund, M. & Palmgren-Olsson, E.-B. (2014). The Corporeality of Living Stressful Femininity: A Gender-Theoretical Analysis of Young Swedish Women's Stress Experiences. *YOUNG*, 22(3): 271–289.
- Stuart, A. & Donaghue, N. (2011). Choosing to Conform: The Discursive Complexities of Choice in Relation to Feminine Beauty Practices. *Feminism & Psychology*, 22(1): 98–121.

- Svender, J. (2012). *Så gör(s) idrottande flickor: Iscensättningar av flickor inom barn- och ungdomsidrotten*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet.
- Vogel, M. & Arnell, L. (2021). *Living Like a Girl: Agency, Social Vulnerability and Welfare Measures in Europe and Beyond*. New York: Berghahn.
- Åkesson, J. (2014). *Idrottens akademisering: Idrottsvetenskaplig kunskap inom forskning, utbildning och på arbetsmarknaden*. Diss. Malmö: Malmö högskola.